

Herman Van der Haegen, *De eerste Vlaamse ruimte. De kerkelijke driedeling van de Nederlanden in 1559*, s.l., Doorbraak, 2017, 71 pp., ISBN 9789492639097 (*Acta Geographica Lovaniensia*, nr. 39)

De nieuwe kerkelijke organisatie van de Nederlanden onder de Spaanse vorst Filips II heeft in de historiografie al veel aandacht gekregen. Niettemin werpt Herman Van der Haegen, sociaal geograaf en emeritus hoogleraar aan de KU Leuven, in deze publicatie een belangrijk nieuw licht op dit voor de Nederlanden ingrijpend historisch gebeuren. Hij toont aan dat deze kerkhervorming een fundamentele stap was in de ontwikkeling van een Vlaamse natievorming. De bul *Super Universas* van 1559 had een revolutionaire betekenis omdat ze uitging van de taalgrens als basis voor een ruimtelijke opsplitsing van de (Zuidelijke) Nederlanden. De kerkelijke herstructurering vormde 'de bekroning van de Nederlanden als staat, door ze kerkelijk los te maken van Frankrijk en Duitsland. Hierbij werd tevens in de Zuidelijke Nederlanden het Nederlandse taalgebied ('Flandricas') kerkelijk verzelfstandigd en losgemaakt van de in Franstalig gebied gevestigde bisdommen. Voor de eerste maal in de geschiedenis werd

het als één geheel erkend en vormde het de nieuwe Vlaamse kerkprovincie Mechelen'. De these wordt systematisch ontwikkeld, van de groei van de Nederlanden naar een politieke eenheid onder Karel V tot de verzelfstandiging van de Nederlandse kerk onder Filips II. De kerkhervorming introduceerde door de creatie van de aartsbisdommen Utrecht, Mechelen en Kamerijk een driedigheid in onze gewesten: de Noordelijke Nederlanden, de Nederlandstalige Zuidelijke Nederlanden (de Vlaamse ruimte) en de Franstalige Zuidelijke Nederlanden. Aan de 'eigen weg van Frans-Vlaanderen' waar het Nederlands door de Franse overheidsdruk geleidelijk werd verdrongen, wordt een apart hoofdstuk gewijd. In een beknopte schets van de Contrareformatie tot heden die in het laatste hoofdstuk aan bod komt, wordt vooral ingegaan op het boeiende gegeven van de taalbevestigende rol van religieuze orden en congregaties in deze door kerkelijke grenzen gecreëerde 'Vlaamse ruimte'. In het bijzonder de jezuïeten en kapucijnen droegen door onderwijs, catechese en volksprediking bij tot 'het creëren van het bewustzijn tot één (taal)groep te behoren' zowel in de Vlaamse als Waalse gewesten. Het betoog is in een heldere taal gesteld en wordt visueel ondersteund door meerdere instructieve kaarten. Het vormt een mooie illustratie bij wat door theoretici van het nationalisme zoals Steven Grosby wordt omschreven als de intrinsieke relatie tussen territorialiteit en nationaal bewustzijn.

LIEVE GEVERS